

— APARE IN FIECARE LUNĂ DE DOUË-ORI —

Abonamentul: 6 coroane (8 franci) — **Redacția:** str. Lemnelor 39. — **Administrația:** str. Lemnelor 44.

Unificarea limbei literare și a ortografiei.

Analele Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român în Nr. din Ianuarie — Februarie ne aduc una dintre cele mai îmbucurătoare vesti literare. Biroul Asociațiunii, după inițiativa d-lui vicepresident Iosif St. Șuluțu și în conțelegere cu d-l Dr. A. Mocșonyi, presidentul Asociațiunii, a propus în ședința din 19 Febr. ca comitetul central să invite secțiunea literară a supune chestiunea unificării limbei literare și a ortografiei românești, la noi în țeară, unui studiu aprofundat și a înainta la timpul său propuneri concrete pentru ajungerea acestui scop.

Propunerea biroului a fost primită, secțiunea literară a Asociațiunii va fi recercată a căuta căi și mijloace și a *înainta propuneri* pentru a contribui la stabilirea unității limbei noastre literare în conformitate cu limba literară din regatul român și pentru introducerea unei ortografii unitare nu numai în sinul Asociațiunii, ci și în toate școalele și publicațiunile literare românești din țeară.

Toți cei ce se interesează de marea cauză a unificării limbei noastre literare și a ortografiei vor primi și vor saluta cu însuflețire această

hotărîre luată de Asociațiune, ca cel mai competent for la noi de a lua odată inițiativa în această chestiune de importanță capitală, pentru ca să dăm și noi cu un pas mai departe.

Ne bucurăm din inimă de această inițiativă și sperăm, că secțiunea literară, căreia s'a încredințat, ca să studieze chestiunea, va fi pe deplin conștientă de marea și importanta problemă ce i s'a impus.

Chestiunea aceasta de a stabili unitatea limbei noastre literare, dacă te gândești mai adânc asupra modalităților, cum s'ar putea ajunge, nu e atât de simplă și de ușoară. De aceea credem, că e de lipsă, ca în chestiunea aceasta să se deschidă o discuție în presa noastră și cei competenți să-și deie părerile în număr cât de mare. ca de o parte secțiunea literară să aibă materialul de lipsă, pentru a-și putea rezolva problema. iar de altă parte fiindcă secțiunea literară e o corporațiune de tot restrinsă, ai cărei membri sunt ocupați în pozițiile ce le ocupă, așa că de multe ori abia le mai rămâne timpul fizic, ca să se ocupe și cu alte lucrări. Iar la lucrări atât de însemnate, cum e și uni-

ficarea limbei și ortografiei, e de lipsă un studiu conștient și aprofundat. Credem dar cu drept cuvânt, că cu cât se vor auzi mai multe păreri, cu atât se va putea studia chestiunea cu mai mult temei.

Biroul Asociațiunii, făcând această propunere, a avut în vedere, cum accentuează și motivația, stările anarchice, ce există la noi cu privire la limba literară și ortografia, cari formează o pedecă mult simțită pentru popularizarea științelor și dezvoltarea gustului de citire în popor. Netăgăduit, că aceste constatări sunt adevărate. Nu trebuie însă să uităm, că și în limba literară și în ortografie anarchia azi nu e așa de mare, cum era înainte de asta cu câțiva ani.

Mai ales în ortografie trebuie să constatăm cu mulțumire sufletească, că azi suntem mai aproape de unificare decât mai înainte. Într'adevăr dacă comparăm ortografia tuturor organelor de publicitate, ce apar la noi, vedem că toate stau pe baza fonetismului temperat prin exigențe etimologice, principiul enunțat de Academia română încă în sesiunea din 1881. Diferința între ortografiile urmate de organele noastre de publicitate, se reduce mai mult la considerațiile aceste de etimologie. Unele iau în ajutor etimologia latină, altele rămân numai la etimologia limbei române. Să luăm, ca punct de plecare ortografia urmată de însuși organul Asociațiunii, pe care o putem considera ca ortografia fundamentală dela noi: e urmată și de Enciclopedie.

Această ortografie e temperată prin considerații de etimologie latină. Susține pe *sc* și *đ*, nu recunoaște îndreptățirea lui *i* și *u* scurt la sfârșitul cuvintelor. Această ortografie o urmează „Drapelul.” „Familia.” „Telegraful rom.” „Controla.” — O altă categorie e ortografia „Tribunei,” care nu susține pe *sc* și *đ*, ci are numai *șt* și *z*. Această ortografie o urmează „Libertatea.” „Activitatea” și cu modificări Revista

noastră. O altă ortografie are „Gazeta Trans.” care pe lângă *sc*, *đ*, *i*, *u*, mai are și pe *ó* și *é*. Este apoi ortografia „Tribunei pop.” care se deosebește de a „Tribunei” prin *i* și *u* la sfârșitul cuvintelor. Aceste ar fi dar deosebiri esențiale din ortografiile de azi. Mai sunt deosebiri de mai puțină importanță, așa, d. e. în conjuncțiunea *să* se scrie *ă* cu *ă* sau *é*, asemenea însă. În cuvintele terminate în *ent*, ca pământ, despărțiment etc. *i* se scrie cu *é* sau *i*. Vedem, dar că în ortografie azi anarchia nu e așa mare, ca de altă dată. Cea mai mare confuzie însă se face la scrierea lui *ă* cu cele 3 semne. În această privință incunjurarea confuziunii și ajungerea unificării se poate face numai cu un remediu radical: adoptarea pentru toate cuvintele numai a unui semn, a lui *î*. Excepție ar putea fi cuvântul *Român*. Eliminarea lui *i* și *u* la sfârșitul cuvintelor încă e de dorit, pentru-că semne și așa avem în deajuns la *ă*, *i*, *t*, *ș*, etc. E cu mult mai plăcută pentru ochiu o ortografie cu mai puține semne.

Ce se ține de unificarea limbei literare, noi înțelegem că e vorbă de stabilirea unui material lexical, care să fie adoptat de toți scriitorii noștri, cari vreu ca să se useze de limba aceasta adoptată. E un ideal frumos, nu-i vorbă, acesta, dar ni se pare că e așa greu de ajuns. Ceea ce am putea să statorim uniform ar fi cuvintele, cari au mai multe expresiuni, unele străine, altele latiniste etc. În acest punct ar fi apoi să se aleagă expresiunile potrivite și numai folosirea acestora să se admită.

A elimina însă unele expresiuni cu totul din limbă, ori a eschide unele alocuțiuni, a regula sintaxa sau formațiunea cuvintelor, ceea-ce în limba vie e supus în continuu la dezvoltare: ar fi a ne pune în calea progresului limbei.

Dr. Victor Onișor.

❖❖❖ Fresco. ❖❖❖

*Tu te plângi corbind de mine,
Că-s păgân și că-s ateu...
Doamne cum te 'nșeli copilo!
Eu admir pe Dumnezeu
Și îl preamăresc prin tine!*

*Nu-i El bun și nu-i el mare?
Când din ceruri te-a trimis,
Și te-a dat așa frumoasă,
Ca un inger, ca un vis,
Ca un cânt în aivrare. —*

*Drept că încă ochii Lui
Până azi nu i-am văzut, —
Dar dacă-i frumos ca tine,
Poți să-i spui, că n'a avut
Sfînt ca mine, de cîndu-i.*

V. E. M.

❖❖❖ Om fericit. ❖❖❖

(Novelă.)

(Sfîrșit.)

Trecură vre-o treizeci de ani. Venisem de prin lume și mă așezai iară în satul meu, unde mă cunoșteau toți și unde pe toți îi cunoșteam. Prinsei a lucra mica, dar binecuvîntata moșioară părintească. Mergînd odată la câmp dau cu ochii de George. Acum era cărunt, dar țepăn bine și se vedea bine ținut.

— Bună ziua bade George.

— Dee D-zeu bine și sănătate D-le.

— Da încătrău, bade George?

— Mă duc, domnule, să-mi taiu niște rude de plop, niște lețurile la casă.

— Dar ce-i, ai casă?

— Am domnule, mi-a ajutat D-zeu de m'am căpătat și eu la cuibuțul meu. că 30 de ani am șezut tot prin cămăruțele oamenilor, pentru care făceam zile de lucru, dar acum, după ce mi-am crescut și mi-am sburătăcit toți copiii, m'am înțeles cu baba asta să ne cumpărăm noi căsuța noastră, câte zile vom avea, acolo să ședem să nu ne tot mutăm ca țiganul cu cortul.

— Dapoi bine că v'a ajutat D-zeu. Cu cât ai luat căsuța?

— E... că nu-i scumpă. numai 230 de coroane.

Drept și mai drept că casa-i cam veche, și nu-i în stare prea bună, dar o aduc eu în rînd bun, cât colo pe toamnă va fi ca un păhar. Acum merg și-mi aduc corni și lețuri nouă, apoi colo după imblătît huluese jos tot coperișul și pun corni noi, lețuri nouă și o acopăr bine cu paie, apoi dă Doamne bine!

— Foarte bine, bade George, dar eu aș vrea să știu un lucru. Avut-ai d-ta bani gata ori împrumutatu-i-ai, de ți-ai putut cumpăra căsuța?

— Nu i-am împrumutat; mulțam Doamne, că la nimenea nu-s dator cu nimica, decât la împăratul cu darea și la D-zeu cu sufletul. Dar eu am făcut așa: Că încă când m'aur legat de lume, de am luat pe baba asta — la iarnă vor fi 31 de ani — atunci mi-am cumpărat o vacă pe bani de pe slujit. Și vaca aceea mi-a fost toată moșia. Lucram loc în parte de aveam bucate și nutreț din an în an. În fiecare an vindeam câte un vițel bun și-mi îmbrăcam casa. După ce am prins a avea prunci, vaca-i indulcea și pe ei și pe noi, și lipsă n'am dus nici odată de nimic. Copiii, care cum se apucau, de era în stare să ducă băta-n mână și străituța cu merindea de-a grumaz, îl dam slugă. Pentru acela nu mai aveam să mă gîndesc de mîncare și de haine. Iar simbriuța, mică-mare cât a fost, eu nu am folosit-o pentru mine și pentru casă, nici am lăsat cei copii să o facă terea-perea. Când scoteam simbriuța dela stăpâni, numai de cât o dam împrumut pe o leacă de ujuriță, ea să crească pe sama copiilor. Așa mi-am crescut patru feciori, toți patru au slujit pe împăratul, dar toți patru au avut din slujit folos. Că la cel mai mare i-am cumpărat grădină și i-am făcut casă — vezi bine pe bani de ai lui; al doilea fecior

și-a cumpărat pe bani de pe slujit doi juncani și vre-o 5 oițe, cât amu are un boteiu de oi din ele. Lui nu i-a trebuit casă, că a luat o fată orfană, care avea căsuța ei și o leacă de moșioară; al treilea fecior e morar și are casă-n sat, făcută de mine pe bani cum a slujit; al patrulea fecior e grădinar la groful. A învățat de mic rëndul pomilor, că întâiu și mai întâiu l-am dat slugă la grădinarul cel bătrân. De acolo nici n'a eșit până l-au dus cătană. Acu-i anul a scăpat din cătane și a luat pe fata stăpănu-so și-i grădinar în locul socru-so. Stă bine. Are rënduială ca un sortaș. Fata încă mi-am așezat-o destul de bine, bărbatu-so-i de ceia ce umblă-n țară cu pleuri. După ce am rămas singur cu baba, ne chema feciorii să ne mutăm la care vom voi. Dar eu am zis așa: tu babă, noi nu mergem nici la unul. Iată se dă căsuța ceea de vnzare. Noi să o cumpărăm să ședem în ea și să nunciu cât vom putea. Când n'om mai putea munci, ori că de vom rămănea unul de altul, căsuța va rămănea la acela dintre copiii noștri, care ne-a lua la sine și ne-a griji în neputințele noastre. Și baba încă-și dădă cu socoteala, că așa ar fi mai bine, dar era alt necaz: vre-o doi bănișori aveam noi dați împrumut la omul, dela care am cupărat casa. Dar pe lângă aceia mai trebuiau vre-o 200 de coroane. Cam atâta socotiam noi că vom căpăta pe vacă după ce va fata, iar pe bouțul ce-l avea mânăzău să ne cumpărăm o vițelucă să nu ne scăpăm de tot de vite. Așa ne rămăse înțelesul. Așa făcurăm și tirgul încă astă iarnă, că adeva să se știe dătoră ceea și să-i dau pe la Rusalii 200 coroane, că în săptămâna Rusalelor e tirg mare în oraș. Feciorii mei — vezi bine — auziră de tirgul nostru, că știa satul tot. Ba pe la S-tul George ne și mutarăm în căsuța, grădina încă noi am luerat-o. Avem mălaiu în grădină, de ni-a fi mai pe tot anul, de a fi un bine-n lume. Acum țineam vaca bine, ca omul care are de gând să o vîndă, să capete bani mulți. Dar n'am vindut-o. Că feciorii mei, ce s'au socotit, ce nu, că numai ved pe tuspatru că vin la mine în duminica dinaintea Rusaliilor. Ba bătrâna mea se pune și face câteva plăcinte cu urdă, cum ni-a fost trimis Grigore, feciorul nostru al doilea, și frige niște pui, știi d-ta, ca mama, când îi vin copiii la casă. Din vorbă-n vorbă ajungem la vacă. Și îți vinde vaca, tată? întrebă feciorul cel mai mare.

— D'apoi vom vinde-o, dragul tatii, să ne știm așezați cu căsuța asta, că Doamne ce tieneală avem de când ne-am mutat în ea. Suntem singuri pe ogradă, un puiu de avem nimenea nu ni-l sburătorește; purcelașii ceia — la nimenea nu scot ochii; de mergem în grădină, știu că nu se uită nimenea cioris, să gândească că de vor lua o ceapă — din stratul lor am luat-o. Suntem ca în raiu, dragii tatii. Numai plătită să o ve-

dem acum Joi ducem vaca la tirg. Pe ea doară vom căpăta 200 de coroane, că are-o vițelucă numai de 3 săptămâni, iat-o că vine-n coace; așa că-i mândră! Apoi pe bouțul ăl de an nu-i modru să nu capăt vre-o 70 — 75 de coroane, că-i mai cât măsă, și-i alb și gros, de gândești că tot eu păsat îl ținem. Pe el ni-om cumpăra o vițea, și — de vom avea parte, iar ne-om apuca la vite. Dar voi dragii tati, sunteți cu prindere bunășoară dela D-zeu, voi aveți sēmănatură de toamnă, dar eu nu am; voi să-mi dați colo după imblătit câte o furcă două de paie, să cărpesc coperișul casei, că-i putred tot, cu paie, cu corni cu tot.

Așa am zis eu. Dar feciorul meu cel mai mare a zis așa:

— Tată, vaca nu-ți vinde-o, că-i șiriste din vacile nănașu-meu. Bani i-om face noi frații dela olaltă, iată-s și făcuți. Puneți, mă, fiecare câte 50 coroane pe masă. Iar după seceră vom aduce paie și vom acoperi căsuța de nou; d-ta tată numai vezi de-ți taie corni și leturi, c'apoi le-om aduce noi din pădure, să nu mai plătești și pentru adus. Bouțul cel de un an bun e vindut, că amu li-i prețul.

Eu mă uitai la babă, iar baba la mine, și am plâns domnule ca doi copii de bucurie, când am vîzut ce copii buni ne-a dat D-zeu. Că știam noi că-s buni, dar la asta tot nu ne-am așteptat, să se ciugulească ei pentru noi, că ori cum, dar acum și ei au huruiala lor, copiii lor, nevestele lor. Și zeu aceia au pus toți patru câte 50 de coroane pe masă și au zis: iai, tată, plătește casa, dar nu vinde vaca, că dela ea și dela mama ei și dela moașa ei, ne-am indulecit și noi, induleciti-vă acum dela ea numai dumniavoastră.

— Auzi, d-ta D-le, stam ca inlemniți și eu și baba mea, și nu știam visăm ori e aievea ceea ce vedem.

Așa am plătit casa, iar bouțul l'am vindut cu 80 coroane și am luat pe el o bucățică de grădină dela un frate al omului dela care cupărasem casa. Acum la toamnă trebuie să mut gardul, că mi s'a mărit grădina cu o druginecă de 3 stingini de lată și lungă cât și grădina mea.

— Buni copii ai bade George!

— Domnule! Copii ca ai mei nu cred că mai dat D-zeu la om pe pământ. Auzi d-ta: Când vin dela stină — mai întâiu nouă ne trimit blid de urdă, caș, jintiță... când culeg viile — că ei toți au vii, corfă de struguri, țilindre de must; când ucid stupii — faguri de miere, mied; când taie porci — cărnați, cărnuri; când imblătesc — mierțe de grâu; când tund oile — câte o lână două ne aduce fiecare, cât baba face haine de lână ca o gazdă. Mai pe scurt, Domnule, copii buni și de omenie cum ne-a dat D-zeu nouă, rar a mai dat. Apoi și ginerele încă-i ea ei. Când vine din țară plin de bani, la toți ne aduce câte ceva. Pe la

bobotează, când a venit, a adus 5 căciule negre din Braşov, mie una şi la cumnaţii lui câte una. La baba mea i-a adus năframă de postav negru, să nu-i fie frig când a merge la biserică. Fetei mele i-a adus câte şi mai câte, vezi d-ta, ca la muierea lui. Că şi dragă-ie, Doamne, că-i frumoasă, chiar cum fu baba mea când era în vrista ei. Iar pe sama sfintei biserici a cumpărat un feşnic cu 90 de coroane.

— Toate-s bune şi frumoase, bade George; dar amu la care fecior va rămănea grădina d-tale; nu va fi oare ceartă pentru ele?

— Ceartă? Feri Doamne! Suntem înţeleşi. De rămân eu de babă, ori baba de mine, ori că de ajungem la vre-o slăbie, atunci mergem la care din copiii noştri vom voi şi el ne va griji pân la moarte şi ne-a face în-

gropăciune creştinescă. şi lui i-a rămănea apoi, ce biată va fi în urma noastră; așa ne-am înţeles în ziua de Rusale când am făcut sfeştanie, a fos' la noi popa, diacul şi crâsnicul şi toţi feciorii mei şi nurorile cu copiii cu tot, şi fata mea cu bărbatus-o a fost la noi, de nici nu încăpurăm în casă la ospaţ, ei făcurăm masă afară. Părintele a făcut şi o leacă de însămnătură şi o a dat bătrânei mele de o a pus în ladă.

— Atunci e bine!

— Bine, mulţam Doamne! Dar eu te las, Domnule, iau plaiul ca'tră pădure.

— Să umbli-n pace!

— Şi D-ta!

Rămas singur m'am găadit: Iată un om fericit!

Ion Popu Reteganul.

„Vine vlădica!...”

— Comedie în 3 acte. —

de: **Antoni Popu.**

Persoanele :

Un preot, om tînăr, cu barbă mică.

Un învăţător asemenea om tînăr.

Judele comunal.

Subjudele.

Perceptorul.

Un jurat.

Petru Cîmpoş.

Ioan Rânzos.

Teodor Peptos.

Sofron ciobotariul.

Un crişmar.

Achim nebunul.

Un sergent dela poliţie.

Rafla soţia lui Teodor Peptos.

Seful dela gară din Lăzureni.

Ianoş, servitoriul gărei.

Un pasagier (Ţeran din alt sat.)

Un Ţeran bătrîn.

Un flăcău.

O femeie.

Un copil.

Jidanul Ţic Lipitoare.

Crâsnicul din Lăzureni.

Şi alţi vre-o 3 Ţerani, două femei, o copilă şi doi copii.

(Scena se petrece într-o comună din Biharia.)

Actul I.

(Odaia preotului din Lăzureni.)

SCENA I.

Învăţătorul : D-le părinte, eu azi imi dau abdicerea, nu mai pot sta mai mult între acesti oameni fără rost

şi cumintie. Iuzădar vă bateţi peptul predicându-le în toate duminicile şi sărbătorile, căci sfaturile evangheliei lui Christos pentru astfel de oameni sunt grămte aruncate pe părete. Epitropul în locul salariului ce ar fi trebuit să mi-l scoată, mi-a adus vre-o 30 de sape, 20 de săcurei ruginite şi vre-o 15 furei rupte de coarne. Mie nu-mi trebuie amanet, eu vreau salariu, căci slujesc cu credinţă şi conştienţios, şi așa dară imi merit plata după câte ostencele am.

Preotul : (Scărpinându-se în cap.) Perirea ta din tînc Israile. Ce să mă ştiu face cu ei! (Cătră învăţător) Şi ce zic, pentru ce nu voesc să-ţi plătească?

Învăţătorul : Toţi „una cu capu” după zeiala lor, nu vreau să-mi dee pic de plată. Au îndemnat dela jidanul Lipitoare. Acesta e mînios pe mine şi pe D-voastră pentru silinţa ce mi-am dat-o, de şi fără succes, ca să infiinţam aici o reuniune de temperanţă. Judele comunal de trei zile n'a eşit din crişmă. El adapă jidanul cu rachiu şi-l indeamnă ca să nu ne asculte. Cu urechile mele am auzit azi când am trecut pe lângă crişmă cum le-a zis: daţi plată la învăţător şi la popa, iar voi perili în lucru de foame şi de sete, când colo din copiii voştri şi de-or umbra la şcoală nu se va alege mai mult de cât din voi.

Preotul : Şi ce-au zis oamenii la asta?

Învăţătorul : Toţi l'au aprobat, zicându-i, așa-i domnule arêndaş, popii îi trebuie plată, învăţătorului asemenea şi noué nu ne rămănea nici de un cioacan de

rachiu, ba ce e mai mult ca să le putem da lor plată și să avem de unde să le zidim școală ca la oraș, vreau să ne desvețe chiar și dela beutură, ca și când am putea cosi și lega grâu fără ca să ne umezim gura câte eu o inghițitură de rachiu.

Preotul : Bieții de ei! Am să mă rog mult încă până ce voi dobândi grația lui D-zeu, care să-i întărească întru primirea sfaturilor celor înțelepte și folositoare. (Se cugetă.) Domnule învățator! Mi-a venit o idee bună, pe care însă acum nu ți-o împărtășesc. D-ta îți dai abdicerea, eu „pro forma” o primesc. În trei zile nu vei ținea prelegere cu școlarii, cred că în asta vreme îi voi aduce la minte mai bună, de cum au astăzi.

(De afară se aud în multe voci răgușite:)

„Haidă mei; vină și tu, să vadă popa că toți suntem într'o voiă.” (Bat fa ușă.)

Preotul : Intră!

SCENA II

(În lăuntru intră până în 8 persoane, între ei antistia comunală.)

Judele comunal : Bună vremea și în casă!

Preotul : Mulțămim D-voastre.

Judele : D-le părinte, noi am venit cu o plânsoare năntea fetei sfinției voastre.

Preotul : Ce să fie aceea!

Judele : Știți prea bine, că o comună îngreunată cu mai multe dări ca a noastră nu este; știți și aceea, că afară de doi-trei inși toți suntem sărați lipiți pământului, drept aceea venim-am noi în numele satului ca să aducem la cunoștință, că plata la învățator nu avem de unde da, și-așa dară de azi înainte nu ne mai trebuie învățator.

Un jurat : După câți preoți s-or ales și se vor alege și din copiii noștri, putem fi și fără școală și așa avem destule sarcine pe umerii noștri.

Toți : Navem lipsă de școală.

Preotul : Iubiții mei poțorenii! Înțeleptul Solomon într'un proverb al său zice: Toata femeia înțeleaptă zidește casa sa, iar cea nebună o surpa cu înseși mâinile sale. Voi iubiții mei astăzi când ați intrat la mine și cereți nimicirea celui mai mare bun ce-l avem pe pământ, nimicirea școlii, a învățămîntului, înșivé voi nu știți ce faceți. „Sărăcia și ocară vor lovi pe cel ce lapadă învățatura” zice s-ta scriptură. Ceea ce voi cereți, n'o faceți din bun capul vostru, iar cel ce v'a îndemnat, dușman ve este și nu vrea mersul vostru înainte. Jidanul din sat e singur, are trei copii și le ține învățator. Un om să poată ținea un învățator și voi un sat de oameni să nu puteți ținea unul! Jidanul are lipsă să-și învețe copii lui și ai voștri trebuie să rămână neînvățați, că cu atât mai mult să rodească învățatura copiilor lui. Însemnați-vé bine iubiții mei, că cumintele cu știință le face toate, iar nebunul dă de gol nebulia sa. Fără școală satul

nu poate fi, una ca asta nu lasă nici legea, iar eu care-s trimis să vă povățuesc pe cărările înaintării spre bine, plânsorea voastră de azi nu o pot primi. Cu astfel de plânsori nebasate îmi supărați numai sufletul.

Perceptorul : D-le părinte, nu-i vorba, bine ar fi foarte, de am avea școală, că bine le prinde cartea și copiilor de țărani, mai ales când ajung la cătane, dar n'avem modru să o ținem, de unde să plătim pe învățatorul n'avem, iar Toma Cimpoieș ni-a sluji în biserică ca cantor și pentru prescuri numai, și-așa el numai atunci mâncă pita, când vine la bisericăd e-și capătă naforă.

Căldărarii.

Toți : Nu ne trebuie învățator.

Preotul : Dragii mei! Cel ce iubește învățatura, iubește știința, iar cel ce urește mustrarea, prost rămâne. Nu stingeți lumina din năntea copiilor voștri, căci în întumerec se vor potigni. Nu-i lăsați fără școală, că păcătuiți și pentru păcatul acesta la grea răspundere veți fi luați din partea dreptului judecător.

Subjudele : Mă rog, foarte frumos ne vorbește domnul părinte, dee-i D-zeu sănătate, dar n'avem ce face, căci noi nu suntem vrednici să ne ținem la copii noștri învățator.

Toți : Nu, nu, nu.

Judele comunal : Mei oameni! și d-le părinte! Noi astăzi înainte de ce aici am fi venit, ni-am

tras samă de cele ce le-am vorbit aici. Pe domnul părinte îl ascultăm cu plăcere în biserică, afară însă nu, aici și noi ne știm sfătui, ce și cum să facem, ca să putem trage greul vieții dintr'o zi într'alta. Una ca o sută, nouă din ziua de azi nu ne mai trebuie școala și învățator, trebui ne-ar dar, n'avem de unde să-l plătim. Fă bine d-le părinte și ia la cunoștință sfaturile noastre.

Tofi: Nu ne trebuie învățator.

Preotul: Fiii mei! Prea sfinția sa părintele nostru Măria sa Vlădica, acum e în drum spre comuna noastră, unde își va face obicinuita vizitație canonică. Când va fi aici, dați-vă plânsoarea înaintea Măriei sale. Și până atunci însă, să nu ziceți, că nu v'am ascultat, pe domnul învățator îl desleg de sub obligămintul ca să mai țină școală cu copiii, iar domnia-voastră vă siliți ca în termen de 8 zile să-i plătiți salariul de până aci. Tot odată ca să vadă Măria sa Vlădica că nu sunteți așa de tare remași îndereptul altor comune, vă siliți ca să-i faceți o primire frumoasă, că e mare domn un episcop și trebuie primit cu ceremoniile cuvenite.

Judele: Vor fi 10 ani de când a venit pe aici Comitele suprem, acelaia la intrare în sat vorbirea de primire i'a zis'o părintele de atunci, pe aceea vreme nu era gară în sat, iar la casa satului l-a întâmpinat cu vorbire domnul notar. Ulțile erau împodobite cu ramuri verzi de brad și de stejar.

Preotul: Așa vom face și cu asta dată numai cât că întors, adevă la gară l-a primi antistia comunală și aici în numele comunei politice vorbirea de primire a ține-o judele primar. Eu l'oi primi în ușa bisericeii. Aveți grije toți să fiți îmbrăcați sârbătorește, și în comună să domnească cea mai deplină ordine.

Perceptorul: Când va sosi la noi Prea sfinția sa?

Preotul: Alaltă-mâne la 10 dimineată.

Judele primar: Mă rog d-le părinte să faci bine să mă înveți cum să-i vorbesc.

Preotul: Românește.

Judele primar: Știu că românește, ei cum să-mi fie vorbirea.

Preotul: Scurtă și înțeleaptă.

Judele: Mă rog, nu mi-i rușine s'o spun, n'am umblat la școală.

Preotul: Destul de rău, vezi cât de bine ți-ar prinde și acum de ai fi învățat câțva carte.

Tofi: Vom trăi și fără școală.

Judele: Părinții noștri au fost sârmani, cum suntem și noi, n'au avut modru să ne țină dascăl.

Preotul: Ca voi și ei au fost nepăsători; ce-au putut scurge, au dat jidanului, că acela să-și poată învăța copiii, să poată trăi mai pe ușor în lume, și pentru ei și fiii lor și-o ținut partea cea mai rea și mai grea. No, tot una, vă ve-ți veni voi în ori, dacă nu azi, mâne, și veți vedea, că fără școală nu veți putea fi. Vor-

birea ți-o scriu pe un papir, vre-un cărturar te învețe să o știi zice.

Judele: Copilul meu știe ceti, a umblat la școală.

Preotul: (Sede la masă și serie.) Pofteste zi să te învețe. La una te rog trimite plăieșul din casă în casă și fă cunoscut tuturor, că vine Prea sfinția sa Vlădica, și totodată îți trag luarea aminte la aceea, că în sat să fie ordine, în crișmă să nu fie oameni, iar înaintea Prea sfinției sale să vă duceți cât de mulți și să-l primiți cu cuvintele: Trăiască Prea sfinția sa bunul nostru Vlădica!

Judele: Așa vom face.

Preotul: Acum cu ajutorul lui D-zeu am isprăvit, mai aveți ceva de dorit?

Tofi: N'avem, numai învățator nu ne mai trebuie.

Judele: (Cătră ceilalți.) să mergem! (Cătră preot:) Sărutăm mâna sfinției voastre și ne rugăm de iertare (les.)

SCENA III.

Preotul: (în urma lor) Dumnezeu cu voi! (închizând ușa.) Ei, domnule învățator în cioturos trunchiu am dat cu săcurea, bun butuc să am să-l pot sparge.

Învățătorul: Eu pot merge domnule preot.

Preotul: Dacă nu vrei să mai stai, pofteste.

Învățătorul: Înaintea Prea sfinției sale doară voiți căpeta intrare.

Preotul: La tot cazul.

Învățătorul: Până atunci mă voi duce la probă în comuna vecină, că e vacantă.

Preotul: Ai întârziat mă tem.

Învățătorul: Ba încă nu, pe 10 și jumătate voiți fi acolo, pe atunci e fixată alegerea.

Preotul: Nu merge nicăiri, de d-ta avem lipsă aici. Azi relatez la consistor și peste trei zile lupii de azi vor deveni miei umiliți și blânzi. La una te fac atent, de va merge judele să-l înveți dicția, spune-i că nu ești mai mult învățator în satul lor, și nu-l înveța, căci un băiat care numai de trei-patru luni umblă la școală, cum e și copilul lui, nu va fi în stare să i-o citească.

Învățătorul: Se înțelege că nu, ei el dacă și-a auzit copilul silabisind în Abecedar, acum cugetă că are atâta învățatură, câtă a avut Pestalozzi.

Preotul: Stringe-l cu ușa să-și vadă nimernicia, și vei vedea cum se va linguși, căci i-ar plăcea bietului de el să-i meargă veste, că el, judele Lăzurenilor a primit cu cuvintare pe episcopul.

Învățătorul: Nu-i vorbă, e ambițios domnia lui, asta am observat'o și eu, și chiar pentrucă jidanul Lipitoare i'a zis, că dela el depinde soarta mea în satul lor, ca să-și arete puterea înaintea lui, a tulburat întreg satul în contra mea. Și-apoi acești oameni pre-

cum îi ved eu sunt ca oile; dacă sare una în apă, toate merg după ea,

Preotul: Lasă să ciocotească ei acum cum li-i placul, că peste trei-patru zile, dar ce zic încă, la oca-siunea vizitației îi va stimpăra episcopul, de nu le-a veni mai mult poftă să cârtească contra școalei.

Învățătorul: Episcopul nostru va avea o primire prea simplă în comuna noastră.

Preotul: N'avem încătrău, într'o comună primitivă ca asta se va indestuli cu cât va căpăta. Li vom da din ceea ce și din cât avem și noi.

Învățătorul: Așa-i; știe prea bine sfinția sa, că în Lăzurenii până în anul acesta de când e lumea lume n'a fost nici preot stabil și nici școală.

Preotul: Știi bine că știe, și nici la atâta nu se așteaptă din partea noastră, la cât va căpăta.

Învățătorul: Judele nostru se va face de poveste cu vorbirea lui.

Preotul: Așa îi trebuie. De nu se întâmplă ceea ce s'a întâmplat, totul ar fi fost altceam, și chiar pentru

aceea am dires treaba așa, ca el să-l primiască la gară, ea să vadă însuși din propria-i experiență, că fără de școală și învățătură omul și de-i jude într'un sat, nu mult plătește.

Învățătorul: Bună apucătură.

Preotul: De n'ași fi făcut așa, nu mi-ași fi ajuns scopul cu ei. Ideea asta mi-a inspirat'o spiritul sfânt, ca să umilească pe cei ce prin prostia lor vreau să pună stavila înaintării comunei.

Mâne când Prea sfinția sa va intra în biserică vei cânta: Iată preotul mare.

Învățătorul: Știu mă rog (își ea pălăria.)

Preotul: Mergi?

Învățătorul: Merg ca să liniștesc pe nevastă-mea, de două zile nu face alta de cât plânge numai.

Preotul: Liniștește-o.

Învățătorul: Mă recomand!

Preotul: (întinzându-i dreapta.) D-zeu cu d-ta frate.

(Va urma.)

„Visuri curate!“

(Noveletă.)

Marivi...

O noapte de iarnă, un frig nesuferit. Un vânt rece șuera sinistru. În odaia elegantă, cu perdelele pe jumătate lăsate, la lumina galbina verzie a lampei se vede o femeie tânără, cu coatele pe masă și uitându-se adese la orologiul de pe perețele din față. Privirea-i rătăcitoare se strecura pe sub genele-i lungi negre întoarnă ca razele lunii, când e acoperită de un nor negru. Pare că așteaptă pe cineva. În leagăn, un ingeraș de copil, cu ochii negri, — chip cioplit din chipul ei din tinerețe. Nici când nu s'a văzut așa asemănare între mamă și copil!

Somnul părea că o obosise, căci se freca mereu cu dosul mâinii la ochi, și-și îndrepta adesea pe după urechi vîțele aurii de per, reslătite pe față. Se mai uită odată la orologiu, și începe a răsfoi paginile unei foi, udându-și adese degetul. A răsfoit mult, în sfîrșit se opri și începu a ceti cu multă băgare de samă. Din față i se putea ceti curiozitatea. Cetia într'una iar când băiatul țipa, dînsa, ca și cum ar fi supărată, se scula și mergea la leagăn. Când sfîrși de cetit dete cu ochii de numele celui ce a scris. Un oftat ușor ieși din pept, un oftat smuls din peptul ei de multele aduceri aminte scormonite. Fața i se învăpăia singele i svienia cu putere în tîmple, și un fior nespus

de dulce îi trecu prin tot trupul. Fiorul dulce, fericitor chiar, ce îl simți atât de viu în anii tineri, când închizînd ochii, te lași pradă dulcilor aduceri aminte, cari în parte, sau chiar toate, sunt legate de o „Ea“ sau de un „El.“ Astfel de clipe trăia tînera femeie despre care povestesc.

Ca furtună îi trecură prin minte toate visurile sale din copilărie, visuri gingașe, țesute cu acela, a cărui amintire în aceste clipe i-a mărit neliniștea sufletului. Nu își mai putea lua ochii de pe numele lui.

De când nu l-a mai văzut, și ce dor îi e de el! Ochii i se umplură de lacrimi, începî a tremura ca cuprinsă de friguri, și a-și mușca buzele-i trandafirii. Deschise apoi ochii mari, și... ca și când s'ar fi cugetat adinec la ceva îi ațintî în sus. Îi veni în minte icoana lui, așa de limpede, în cât nici odată nu și-a putut da samă mai bine de ea de când s'au despărțit.

„O D-zeule...“ oftă ea încet, „dacă ar fi“... și copilul începî a plânge. Ea își șterse lacrimile și se puse iute la leagăn. Îl sărută pe frunte, „ingerașul mami!“ îi șopti de abia, apoi șezî pe pat și începî a legăna.

„O dacă D-zeule, — ar fi el, poate n'aș sta tot singură! Doamne, ce am greșit? Cât sînt de nefericită!“

O luptă se născu în sufletul ei în aceste clipe, o

luptă între iubirea față de *el* și între simțemintul crudei realități, că ea e deja soție și mamă, o luptă al cărei sfârșit este de regulă ura față de bărbat...

Orologiul bătut rar 12, copilul dormia liniștit, iar lampa adormia și ea... Și pe cum liniștea din odaie o întrerupea răsufierea băiatului, câte un oftat al ei, și bătăile ritmice ale orologiului, întunerecul îl brăzda zarea slabă a focului.

Se puse în pat. Chipul lui îi era vecinic înainte, i se părea aproape, așa de aproape că par că-i simția răsufierea, că-i aude bătăile inimii. Nu putea adormi deși simția o oboseală pe ochi. Iși aduse aminte de momentul despărțirii lor, când fără să-și spună un cuvânt s'au despărțit, deși privirea lor spunea multe; apoi de acel ceas din viața lor, când el a văzut-o pentru cea din urmă oară într'un internat, cum a plâns ea un băiat, când ea i-a spus, că e logodită, așa fiind voia altora... Și el i-a șoptit încet printre lacrimi: „Mărioară fii fericită!” apoi i-a strins cu gingășie mâna și

s'a dus. O acel farmec al viselor sale de odinioară unde e? Unde e? Să întoarse spre părete, și atunci i se părut că bate cineva la ușă. „Cine e?” întrebă ea răstită. Ascultă, și fiindcă nu-i răspuns nimenea, se liniști.

A cugetat că e bărbatul, și o groază o cuprinsese.

Ziua bărbatul ei era ocupat ca funcționar, iar noaptea până târziu sau chiar toată o petrecea prin cafenele sau prin cărciume, iar pe ea o omoria uritul acasă, oferindu-i prilej de căințe și dureri sufletești. Era târziu, ea se svircolea încă în așternut, icoana lui îi era pururea înainte, și deși ținea ochii închiși, deși simția oboseală nu putea adormi...

Când somnul îi întinse vëlul său peste ochii ei frumoși, când pe aripa sa o trecu pe neștiute în lumea dulce a visurilor: ea strinse pumnul mâinei drepte, ea și când i-ar fi strins mâna lui și-i șopti încet și dulce, fioros de dulce. „Visuri curate!”

Ștefan V. Velțian.

Dintr'o viață.

A fost o familie, care se lupta cu viața. Tatăl un mic oficiant, căruia multele griji și lupte cu esistența nu i-au lăsat timp să-și cultive și sufletul.

Soția lui — o femeie de toate zilele, truditore cu șapte copii, — la care încă multele torturi zilnice i-au șters sentimentele cele mai delicate ale sufletului. Sămînța acelor sentimente în măsură mai mare sau mai mică e aruncută în sufletul fiște-cărei femei... iar dezvoltarea ulterioară este incredințată în mâna sorții...

Ea era copila acestor părinți — și ce n'a dezvoltat, sau a șters viața și timpul din sufletul părinților, aceea a încolțit în sufletul copilei lor. Deja din copilărie o deosebia dintre ceilalți inima ei gingașă și oarte simțitoare, înclinările artistice și uneori îi surprindea pe toți cu câte o pasiune nostimă.

Surorile și frații nu o prea iubiau, cum sunt cele mai multe ființe de toate zilele, dacă simțesc, că cineva le este superior.

Nici mama sa n'a avut-o dragă, zicea că e o ființă simțitoare, gingașă, nu-i de om sărac, și pentru lucru... Tată-său nici nu știa cum e copila, — până n'a absolvat el VI. și bunele surori, cari au recunoscut talentul, nu recomandau să-o lase să absoluteze — de oarece are înclinări superioare la ori ce artă. Și i-au cetit o istorioară, poeziile bune ocazionale, în fine au pus-o

la pian, ce învăța din grația unei surori, — a cântat o fantazie, compozițiunea ei.

Tata fu emoționat până la lacrimi... însă o duse acasă și a isprăvit totul declarând, că nu vrea să crească din ea „contesă emancipată,” rămăie numai de femeie casnică ca și mamă-sa...

Și în locul ei au dus la școală copilul al treilea, — ce-i drept n'a avut înclinări artistice, nici nu era talent, însă aceleia învățătura trebuia să-i fie pânea... la față e alteeva... pe față o mărită...

Și ea a rămas acasă, să ducă o viață nepotrivită, eu ființa și sufletul ei, de lunde lupta pentru existență a deschis toate... până și sentimentul iubirei, care de multe ori împacă sufletele. Așa s'a dezvoltat din copilă o față serioasă, tristă și tăcută, care deși avea părinți se simția orfană ne având pe nime, cu cine să-și împartă gândurile, simțemintele și iubirea. S'a intimplat odată, că părinții au vorbit împreună c'ar fi bine să-o mărite, — la casă sunt mulți copii, au spese mari, de s-ar așeza cel puțin ea... să nu tot cheltuie și pentru dinsa! Și i-au spus aceasta.

Cum se sbuciuma și chinuia săracă față, și cum o durea sufletul!

— Am crezut că aici sunt acasă... de unde nu voi fi alungată nici odată, nici odată... și așa!...

Din minutul acela deveni mai tristă, mai închisă

— și peste câteva zile când tatăl ei se gătia să meargă în orașul vecin, ea l-a însoțit, — a mers în claustru.

Surorile s'au bucurat tare de visita elevei iubite, dar le-a surprins întristarea ei. Au întrebat-o ce are? Plângând le-a mărturisit, că de când s'a dus dintre păreții sfințiți ai claustrului, ea numai a suferit, trudit, și răbdat.

Ș'acuma încă Doamne!... voiesc să-o mărite, și ea nu vrea, nu, nu, nu!... Ea se dorește aici între surorile ei adevărate!... Surorile adânc emoționate ascultau plângerile ei, o mângăiau cu dragoste și i-au spus și ele necazul lor, — priorul, bătrânul și dragul lor prior, e bolnav greu!

Și o opriau pe ziua următoare, e sərbătoare mare, sf. Maria... rămăie să asculte pe tinărul preot, care e denumit de substitut lângă bătrânul prior, — ale cărui cuvinte rostite de pe amvon sunt fermecatoare, și întind balzam vindecător pentru sufletele rănite... Și ea a rămas cu drag.

În ziua următoare a văzut pe tinărul apostol, și l-a auzit vorbind.

Tonul lui dulce, fermecător a umplut fieștecare colț al bisericei, cuvintele sublime erau pline de religiositate cuceritoare și putere, dar lângă toate... statura superbă, acoperită de paliul sfințit... fața frumoasă apostolică, și ochii, ochii aceia curați și radioși... au făcut impresie adâncă asupra sufletului rănit al tinerei fete.

Il privia — privia cum ar vedea un vis întrupat de artist... cum ar sta înaintea unui chip de altar!...

Așa îl vedea ea... așa l-au văzut toți, pentrucă așa era.

Și fata începă să meargă tot mai des în claustru, la surori, căci sufletul ei tinăr, așa de tare doria să ajungă ceva, ceva mare!... Va iubi pe D-zeu... păreții sfințiți ai acestui claustru, pe vergurele surori, și credea că atunci a ajuns totul... Apoi într-o zi, — într-o zi frumoasă albă de iarnă le-a spus la cei de acasă, că ea e rezolvată să meargă între surorile ei adevărate...

Și părinții așa de iute s'au învoit!

E bine, meargă, e așa de tăcută, de ei stă așa departe, și ei au atâția copii și griji... în fine se vor împuțina, și ea va fi în bun loc acolo...

Bucurie și pace liniștitoare se așeza pe sufletul ei, când după atâta timp petrecea iară între păreții claustrului. Așa de iute au trecut lunile de noviciat, iubirea surorilor, deprinderile religioase executate cu tinărul preot, afecțiunea binevoitoare a staritei și a bătrânului prior o legau tot mai mult de claustru.

Apoi urmă consacrarea ei.

Biserica plină de flori... și florile lăngezite răspândiau în căldura de junie un parfum dulce amărțitor, în jurul figurei albe dinaintea altarului, cântecul evlavios

tremura mistice în aerul parfumat de flori și tămăie, căutând echou în sufletele credincioșilor ingenunchiați... apoi liniște... numai ea șoptește cu inimă curată jurămintul... Ceremonia solemnă s'a sfârșit... sora Magdalena, ea fidanțata lui Crist se ridica de pe scabalul de rugăciune.

De aici încolo a trecut timpul cu studiatul și rugăciunile. Și-n liniștea aceasta talentele ei se ridicau și desvoltau iute.

Numai sufletul acela tinăr și plin de pasiune de n'ar fi conturbat liniștea aceasta armonioasă. Uneori avea zile așa de rele!...

Doria sufletul ei ceva, și nici ea nu știa ce, atunci suferia grozav! Oare lungi stătea ingenunchiată înaintea altarului, și cum se ruga înferbîntată de spasmul grozav sufletesc! Uneori, — în indestia sufletul tortura aceasta de sub cruce, dar oh de câte ori se rentorcea între surori și mai trudită, aproape amețită trăgându-se.

— Săraca soră Magdalena, azi are zi de purgator!... Parcă urecă calvarul... ziceau atunci lăcrimând surorile. Într-o zi când aproape înconștientă se sbuciuma pe treptele altarului, întră tinărul preot al claustrului...

Câteva minute a privit durerea nemărginită, exprimată pe fața tinerei surori palide. Această durere se răspândia și peste fruntea curată, vergură ca și o coroană de spini. El se cugeta: — ce flori mângăietoare să rupă din sufletul lui pentru aceasta floare, ca să iee de pe fruntea ei curată cumuna de spini.

— Soror!...

Tinera soră însă întoarse capul cătră preot, fața ei era mai albă, mai străvezie decât de regulă și mânuțele incheiate păreau a fi înțepenite...

— Soror!...

Ochii ei curați îl priviau cu adorare, apoi în genunchiată, cum era se întoarse de tot cătră el și-i îmbrățișă genunchii lui.

— Doamne, D-zeul meu, cum te iubesc!... Te ador întocmai cum nenocitul visează fericirea închipuită, peotul fantaziile, artistul, instrumentul ca sfintele surori păreții claustrului acesta liniștit, și precum îți este dragă și tie crucea!... Te iubesc, iubesc... cu iubirea aceea, care nu o pot înțelege oamenii din lumea esternă...

Tinărul preot asculta șoptele înferbîntate.

— Doamne D-zeule, nu mă lăsa!

Soror Magdalena continuă:

— Te iubesc, pentrucă ai devenit părinte adevărat și binevoitor al sufletului meu, de când prin cuvintele tale dulci prima dată mi-ai alinat chinurile, și resfirat norii îngreunați peste sufletul meu amărît, de când am îmbrăcat rasa aceasta albă, de când după confesiunile mele mi-ai rostit iertarea D-lui... Tu ai fost care m-ai salutat prima dată ca pe fidanțata lui Crist... tu, tu, tu!...

— Soror, Soror — pentru numele D-lui te rog!...
 — Te ador, așa cum n'a putut adora nici Maria Magdalena pe D-nul nostru Isus Christos... Și dragostea mea curată n'are pretenziuni, singur dorul ca din când în când să te pot vedea, când ființa ta dulce, acoperită de paliul sfințit, de pe amvon mângăie sufletele amărite...

Doamne D-zeule!... șoptia preotul cu mâinile tremurânde, netezind învelitoarea albă de capul sororii.

— Eshisă din lumea mare, aici într-o lume mai mică am cunoscut iubirea, surorile și tu mi-ai făcut-o cunoscută, fiți binecuvântate pentru aceasta!

Oh visurile sufletului meu!... După atâta trudă a vieții mele în fine te-am ajuns D-zeul meu, dragul meu Isus Cristos!...

Tinărul preot prinse bratele, cari se încheștau în jurul genunchilor lui.

— Soror, soror... ingenunchie înaintea crucii înaintea lui Crist cel adevărat și cuvintele inferbintate ale sufletului tău acolo să le destăinuiești...

Capul frumos al sorei se plecă pe scabalul de rugăciune și așa plânse.

— Soror, oh nu plânge, suferința e partea oamenilor, și noi suntem oameni!...

Sora Magdalena inbrățișă scabalul rece, și plângea. Preotul a oftat greu.

— Și sfinții au răbdat, și cât au suferit până s'au făcut vrednici de gloria aurie care, încunjură capul

lor... O! soră în lumea mare, e mai mare lupta și suferința... dar în lăuntru al acestui mic lăcaș omul numai cu sine se luptă... Soror nu plânge!

Ori mai bine varsă-ți lacrimile, închină-te colo înaintea crucii și plânge, plânge... dacă lacrimile îți alină chinul, și după sbuciumarea aceasta ți-să liniștește sufletul: Oh Doamne... încă nu cunoști toate scalele suferinței, — la tine numai uneori se trezește simțirea ei!...

Crist Mântuitorul, amorul nostru... cât a suferit fără a se plânge!... Nu plânge, oh, trezește-te, soror, soror!

În minutul acesta clopôtul claustrului suna spăriat, chemând surorile la olaltă. Sora Magdalena s'a ridicat și cu pași trăgători a eșit.

În seara aceasta bătrânul prior a murit...

În claustru s'au înșchimbato multe...

* * *

Sora Magdalena zi de zi e ingenunchiată înaintea altarului, inbrățișează picioarele bătute cu cuie a lui Crist de pe cruce, fruntea-i albă vergură o lipeste de lemnul rece și cu suflet amărit se sbuciumă, plânge repetând șoaptele:

— D-zeul meu, adoratul meu Isus Cristos...

Și e liniște.. liniște mortală... un cuvânt... un cuvânt... de mângăiere nu se mai aude...

Olga Dorina Poruțiu.

Despre Eminescu.¹

În București există o stradă cu numele Stirbey-Vodă. Aici, la numărul 72, într-o curte cu tufisuri de liliac și de viță sălbatecă, e căscioara unor nemți bătrâni, bătrâni — moș și o babă, cari duc o viață ca Philemon și Baneis din legendele clasice. La acești bătrâni, într-o cameră îngustă și întunecoasă, căci liliacul stă să-și ia toată lumina, locuiește fidelul D-Voastră cronicar. Dar, vedeți, înainte cu 13 ani a locuit tot acolo, în aceeași cameră îngustă și întunecoasă și la aceiași nemți bătrâni, bătrâni, un mare geniu al neamului nostru, bărbatul căruia, dacă ar trăi eu și alții din ține D-Voastre n'am fi vrednici nici să-i deslegăm curelele înălțămintelor. — Mihail Eminescu.

Și iată pentru ce vă spun aceasta.

Când, acum sunt trei ani trecuți, venind dela Arad, am intrat în scundul meu salaș de aici și am dat în vorbă cu Nemții mei asupra lui Eminescu, aceștia mi-au povestit multe lucruri, și bune și triste, despre ce-

lebrul lor chirias. Și mi-au spus, între altele, că după moartea lui, întâmplată la 1889, au venit la dinșii doi domni, cari erau prietenii lui Eminescu și pachetând toată sărăcia rămasă pe urma lui, au umplut două cufere cu cărți și cu manuscrise și au plecat. „Noi nu cunoșteam pe atunci nici valoarea lui Eminescu, nici importanța cuprinsului acelor două cufere — îmi spuseră bătrânii — așa că nu aveam de ce să ne împotrivim prietenilor lui Eminescu...”

De atunci mă întrebam ades: ce s'o fi ales din aceste manuscrise? La cine se vor fi aflând cele două cufere?

În scurt timp, oferindu-mi-se prilej am făcut această întrebare în public. La 1899 implinindu-se zece ani dela moartea poetului, mai mulți prieteni, în frunte cu St. O. Iosif, am publicat un număr comemorativ „Mihail Eminescu;” într'un articolăș am arătat afirmația gazdei lui Eminescu și am făcut apel la cei-ce au vreo știre despre existența manuscriselor lui, ca să lămuirească chestiunea.

În presă de alt fel a mai fost vorba de manuscri-

¹ Reproducem din „Tribuna pop.” drept material al monografia lui Eminescu următoarele știri comunicate de dl Ilarie Chendi vicebibliotecar la Academia română din București.

sele aceste. Iar acum de curund „Semănătorul“ a adus afacerea din nou în discuție. Și a fost o plăcută surprindere pentru toată lumea de aici, când zilele aceste, ziarele au anunțat că d-l Maiorescu a depus manuscrisele lui Eminescu la Academia-Română pentru a le păstra în arhiva sa.

Am văzut aceste manuscrise. Sunt vre-o 26 de caete mari și mici și un mănunchiu de file nelegate. In cea mai mare parte ele cuprind material inedit și prin urmare un lesaur întreg, care va da mult de lucru bărbaților noștri de litere, iar publicului îi va procura nouă plăceri estetice. E de prevăzut, că cu începerea publicării acestui material, o nouă eră emineștiană își ia începutul, de astă-dată poate cu și mai adânci urme.

După o fugitivă frunzărire prin caetele lui Eminescu, am găsit acolo mai multe fragmente dramatice, între cari Bogdan Dragoș, o dramă în versuri, e aproape sfârșită. La o altă dramă „Veduva din Efes“ a scris numai scenariul și din o „Comedie“ un act întreg. Proză inedită are vre o trei povești: „Finul lui Dumnezeu“, „Borfa vântului“ și „Frumoasa lumii.“ Resfirate prin diterite caete se găsesc mai multe imnuri inedite, între cari am remarcat o invocație la Andreiu Mureșan, poezie cu fond duios național. Majoritatea acestui material o constituie firește versurile lui, o sumedenie de variante, cari împreună cu versurile necunoscute, vor da alte două volume din operele lui Eminescu.

Nu lipsesc din această colecție nici caetele de cursuri ale lui Eminescu, din timpul studiilor sale universitare la Viena. Aici găsim diferite notițe ca de pildă: „Ueber die Principien der Hegelischen Philosophie,“ apoi rezultatele studiilor lui de filologie, istorie și chiar de fizică. Importante sunt câteva notițe ale lui despre cosmogenie în religia budhistă și indeosebi traducerea lui Kant și discuția în jurul ideilor lui Machiaveli, Cu Kant am văzut că s'a ocupat și într'o bucată literară în prosă: un fel de dialog între poet și un bătrân, dialog în care discută ideile filosofului din Königsberg.

În o parte a caetelor sale sunt șiruri întregi de rime, studii de ritm și de metrică, iar într'altă parte găsim transcrise, probabil din revistele literare, o sumedenie de versuri din popor. Aceste par a-l fi preocupat mult, căci pe cele mai frumoase le am găsit încadrate cu creionul sau cu cerneală roșie, iar o bucată e notată cu cuvântul nemțese „vortrefflich.“ Iată o bucată din popor, remarcată de Eminescu:

Săracă inimă arsă
Varsă lacrimile, varsă.
Săracă față frumoasă
De lacrimi e toată ștearsă.

Mult mă ntreabă inima
De ce m'am stricat așa.
De-aș trăi cât aș trăi
Tot stricat și trist oi fi,
Căci ce am pierdut n'oi găsi...

Printre toate aceste se află imprăștiate date biografice, scrise de mâna lui: câte-o sentință filosofică, sau câte o exclamație, ca de pildă: „tot ce vine din Ardeal, voi serie cu litere sanscrite“ și alte multe. Mai precis se va putea vorbi despre toate aceste, după

ce hârtiile vor fi coordonate și trecute definitiv în registrele Academiei. Probabil peste vre-o două trei săptămâni se va putea ști mai mult. După cât sunt eu informat, cel ce se interesează mai de aproape de acest material este dl Al. Vlahuță, cel mai de frunte reprezentant al școlii emineștiane, care va consacra o parte a revistei „Semănătorul“ exclusiv acestui material inedit.

In cea-ce privește pe dl Maiorescu, care timp îndelungat a conservat cu atâta sfințenie aceste hârtii, opinia publică îi va fi desigur recunoscătoare. D-sa a făcut posibil, ca să nu dispară documentele, din cari cercetătorii literari au să studieze sufletul și să urmărească pas cu pas dezvoltarea artistică și intelectuală a celui mai mare poet român. D-sa a făcut probabil ca Eminescu să ni-se arete în adevăratul său ipostas, căci din materialul ce ni s'a pus la dispoziție, un lucru rezultă cu mai multă și mai luminoasă evidentă: *fondul național al poeziei lui Eminescu este cu mult mai mare și mai puternic decât ni-s'a spus până astăzi de toți criticii lui.*

Dar o altă chestie se ivește. Materialul depus la Academie pare a cuprinde numai activitatea lui Eminescu până la anul 1883, când s'a întâmplat întâia tulburare în sufletul poetului. Despre aceste manuscrise se știa că sunt la dl Maiorescu. Ele i-au fost duse din partea d-lui Slavici, la care locuise Eminescu până în acel an fatal.

Dela 1884 însă de când Eminescu s'a întors dela Viena, până la 1889 când a urmat catastrofa morții lui, el a mai muncit mult. Unde sunt manuscrisele lui din acest interval? Să fie cumva acele, despre cari mi-au povestit mie bătrânii, la cari el a stat în gazdă? La cine se vor fi aflând deci cele „două cufere pline cu sârăcia lui Eminescu?“ Chestiunea tot nu e rezolvată încă, manuscrisele lui Eminescu tot nu sunt toate la un loc.

Cronica.

Cărți noue. A apărut volumul II. din „O față de Tarabostos roman de pe timpul Dacilor de Tit Chitul — și „Ajutorul prim“ în casuri de nenorociri de Dr. Iulian Chitul medic în Beclean, o carte de mare folos pentru public și mai ales pentru preoți și învățători. Se pot comanda dela tipografia diecesană din Gherla prima cu Cor. 1-50. a doua cu 1 Cor. Le recomandăm în atențiunea cetitorilor noștri.

Convocare.

Membrii „Tovărășiei agricole“ din Șoimuș în virtutea §-lui 8 din statute se invită la a IX-a adunare generală ordinară, care se va ținea în Șoimuș la 27 Martie 1902 la 4 care p. m. **Programa:** 1. Raportul direcțiunii și a comitetului de supraveghiere. 2. Aprobarea rațiunii și decideri asupra venitului curat. 3. Alegerea direcțiunii. 4. Alegerea consiliului de supraveghiere. 5. Eventuale propuneri.

Din ședința direcțiunii „Tovărășiei agricole“ ținută în Șoimuș la 26 Februarie 1902.

Direcțiunea.